

בהחלט לעדכן תשובות לשאלות האלה.
כל מי שרצה לעלות לישראל כבר יכול היה לעלות, אז מדוע שלא נבטל את חוק השבות בעוד עשור?
 "זהו חוק הצהרתי וסמלי, וחוזן מזה, גם לילדים יהודים שיוולדו בעוד עשרים שנה צריכה להיות זכות לעלות לישראל ולחיות בה חיים יהודיים מלאים. הבחירה של הוריהם לא לעשות זאת, אינה מבטל את זכותם".
איך מדינת ישראל אמורה להתייחס ליהודי התפוצות?

"מבחינתנו, הקיום של קהילות יהודיות חזקות הוא דבר חשוב, שנותן רצף זהותי מעניין וגם תמיכה מבחוץ. חלק גדול מהיהודים הלא-דתיים בישראל לוקחים את יהודיותה של המדינה כדבר מובן מאליה, מבלי להבין עד כמה היא חשובה. אותו הדבר יהודי התפוצות: לבם של הצעירים שבהם גם בישראל, ולפעמים קיומה של ישראל כפי שהוא משתקף בכלי התקשורת מביך ומקומם אותם. הם לא מבינים את המשמעות לקיומם כיהודים אם חלילה לא תהיה מדינה יהודית".

"אין ספק שההתנתקות פגעה אנושות במי שאיבדו שם את בתיהם, אבל זה אינו עניין שצריך להיבחן במונחים של זכויות אדם. זהו 'מעשה מדינה' מובהק. בג"ץ היה צריך לומר בקצרה ובבירור כי את הוויכוח הזה מנהלים רק מול הכנסת והציבור"

ומה מקומם של מי שעזבו מרצונם את המדינה? האם צריך לתת להם אפשרות הצבעה לכנסת?
 "לא הייתי קוראת ליורדים 'נפולת של נמושות' וכדומה, משום שמדובר בבחירה חופשית. כך צריך להיות. אבל הבירור על מקומה של ישראל בזהות יהודית מודרנית חייב להתנהל הן מבחינת המדינה והן מבחינת יהודים מחוצה לה. אני רואה בעיה במתן אפשרות גורפת לאזרחי ישראל החיים בחו"ל להשתתף בבחירות לכנסת. נכון שהסדרים כאלה קיימים במדינות מסוימות, אך בדרך כלל מדובר שם בחלק לא גדול של האוכלוסייה. יש לשקול הרחבה של זכות הבחירה הניתנת לאזרחים שנמצאים שם באופן זמני, כי אין סיבה שמי שנמצא בשנת שבתון לא יוכל לממש את זכותו, אך עקרונית, הזכות להשתתף בהכרעות לגבי גורל המדינה שמורה למי שחי בה ונושא בתוצאות החלטותיו. זו מהות הדמוקרטיה. לא

הייתי רוצה לראות החלטות גורליות לישראל מתקבלות על ידי אזרחיה הנומינליים שחיים בחו"ל".

אם לחזור לנושא עירוד העלייה – אולי בעלייה טמונה גם סכנה קיומית, מעצם קיבוצם של כל היהודים בארץ אחת?

"אני בהחלט חושבת שלרכו את כל היהודים במקום אחד זה לא רעיון טוב, אבל לשמחתנו היהודים מטבעם לא יקובצו במקום אחד, ותמיד ישארו קהילות יהודיות חשובות בעולם.

"אנחנו במציל"ה עסוקים לא רק בעתידה של ישראל, אלא ביהודים בכלל, ברווחתם וביכולתם לממש את 'יהודיותם' לפי בחירתם. אני לא חושבת שצריך ללחוץ על היהודים להיכנס לישראל, אבל יש לנהל דיונים עם יהודי התפוצות בשאלת המשך זהותם היהודית. בשאלה הזאת אינני לגמרי פסימית, כי אנשים מחפשים משמעות, בייחוד כשמחילים לגדל ילדים. אז הם מתחילים לתהות על הזהות שלהם, ומגלים שיש להם חלק בתרבות היהודית העשירה והמיוחדת, שמתחרה בתחום שלה מול כל מסורת אחרת, והיא בעלת תרומה אדירה בעבר ובהווה לתרבות האנושית. אם אתה רוצה להתחבר לדבר הזה, ונותן לעצמך קשת גדולה של דרכים להתחבר, יש לפרויקט הזה סיכוי של המשכיות".

אם וכאשר תבונן חוקה בישראל, איזה משפט היית מווקעת לתוכה מתוך חוק השבות?

"בחוק השבות כתוב ש'כל יהודי זכאי לעלות ארצה', מה שפתח לפרשנות השופטים את השאלה הדתית 'מיהו יהודי'. לכן אני מציעה להעביר את הדגש מ'יהודי' ל'בן לעם היהודי', שזו השתייכות יותר מכלילה מאשר להיות יהודי על פי ההלכה. יכול אדם להיות בן לעם היהודי, בלי שיוגדר כיהודי על פי ההלכה. כך גם נדגיש כי התשובה לשאלת 'מיהו יהודי' בחוק השבות ובמפעל התחייה הלאומית היא של המדינה ולא של חכמי ההלכה. ואת הניסוח המתוקן הזה אני ממליצה להכניס לחוקה".

מערכת חינוך מהאו"ם

נייר העמדה טוען שההגדרה ההלכתית ל'מיהו יהודי' היא צרה מדי. למה הכוונה?

"לדעתי, המדינה צריכה לפתוח אופציה עקרונית של הצטרפות לעם היהודי שלא בדרך דתית – אם תלמד עברית והיסטוריה יהודית, תחיה בקהילה יהודית, תקיים מסורות יהודיות וכדומה. הרישום בתעודת הזהות יכול לא רק 'יהודי', אלא גם הצהרה לגבי דרך היותו של האדם יהודי. דווקא מכיוון שהעם היהודי קטן מאוד, והמדינה היהודית מאפשרת קיום שבו יש חיים יהודיים מלאים – אין שום סיבה לאפיין יהדות כהלכתית, מבלי לשקף את מידת הזיקה האמיתית, התרבותית או ההונית, של האדם ליהדות".

אז כל דרוזי ששירת בצה"ל הוא יהודי? ממש לא. אלמנט חשוב בזהות היהודית מתבטא

בעוצמה שבה האדם חש את המרכיב היהודי בזהותו, את המקום שהיהדות תופסת במכלול הזהויות שלו, הרצון שלו להתחבר עם העבר והעתיד היהודי. כלומר, האם הוא רוצה לגדל את משפחתו כחלק מהתרבות היהודית. לאורך שנים רבות קיים הקולקטיב היהודי, ואין לי ספק שהיכולת של העם היהודי לשרוד אלפיים שנות גלות היא אך ורק בשל העובדה שיהודיות הייתה חברות בקהילה הדתית המתבדלת, לטוב ולרע. מי שעזב את הקהילה הדתית בעצם התבולל, מיד או בתוך דור אחד. מאז האמנציפציה והחילון, לחילונים וגם לאנשים דתיים יש אלמנט הרבה יותר חזק של בחירה לגבי המשכה של הזהות היהודית שלהם והאופן שבה היא תתבטא. לכן עכשיו דווקא חשוב האלמנט הסובייקטיבי: הביטוי המעשי של הרצון להמשיך להיות יהודי, הוא גם להתחבר לעבר הייחודי כמקור מחייב או מקור תרבותי לאומי-ציביליזציוני מעורר השראה".

מהם סיכויי השרידות של הערכים שבהם אנו מאמינים כיום? האם יתקיימו אצל הנכדים שלנו?

"זאת השאלה הכי שאלתית בעיניי, ואין לי תשובה פשוטה וקצרה עליה. אין בידי מרשם שיבטיח המשכיות. התמונה הינה מעורבת. המודעות הגוברת של יהודים חילונים לצורך הזה ולבעייתיות שלו, מולידה צורות מגוונות של התעניינות במקורות. אחד העם וביאליק שאלו את עצמם בערוב ימיהם בנושא זה, וסיכמו שלא בטוח שיש מסלול אחר לשימור היהדות לאורך זמן מלבד הלימוד בחיידר. מנגד, הפרויקט החילוני מחזיק בינתיים מעמד מעבר לציפיות. מפעלי התחייה של העם, הספרות והשפה, לצד הייחוד התרבותי ועודף הייצוג המדהים של היהודים בתרבות, במדע ובמקצועות החופשיים – הם דברים שמעוררים השתאות ורצון לשמור על קשר עם המורשת היהודית. התרבות וההיסטוריה היהודית מהוות כוח מלהיב חזק, שניתן להנחיל אותו".

כיצד ניתן לקרב את הנוער הישראלי לזהות היהודית?

"ככתוב בחוק החינוך הממלכתי, אפשר וצריך לפתח אצל הצעירים את 'אהבת עמם ואהבת ארצם', וזה דבר שעושים דרך הראש, דרך הלב ודרך הרגליים. בשירי עם ומולדת, בטיולים בארץ, בשירות הצבאי. צריך להכיר סיפורי גבורה ומורשת, להתפעל מהצורה המתוחכמת שבה המסורת מטפלת בבעיות אוניברסליות, ולהקים לך מורי דור ודמויות רוחניות הראויות לחיקוי. בעיניי זו קטסטרופה שמכל הזרמים במערכת החינוך, רק החינוך הממלכתי לא מפתח זהות יהודית אלא עוסק בזהות האוניברסלית, כאילו אנחנו באים מהאו"ם. זרמי המיעוטים – שיחד כבר לא יהיו מיעוט בעוד זמן קצר – באופן טבעי מקפידים על פיתוח זהותם הייחודית. חינוי שמערכת החינוך הכללית תספק לתלמידיה גם זהות לאומית ותרבותית עשירה, בנוסף לערכי אנוש אוניברסליים".

ברמה האישית, כיצד מבטיחים המשכיות?

"ברמה האישית אוכל לומר שלמזולי, מידת העניין והידע של בני היחיד במחשבת ישראל ובהיסטוריה היהודית, היא מדהימה".

אי אפשר שלא לשאול את גביון אודות שורת ההתקפות שכוונו לעבר שופטים בשבועות האחרונים. אחרי הטחת הנעליים, הצתת המכונית ומתן התואר "חמורים" לשופטים, האם לא ראוי להנמיך את טון הביקורת? גביון מצדה עדיין מאמינה כי נכון וחיוני להעמיד לדין ציבורי נוקב את סוגיית היקף סמכותם של בתי המשפט. דווקא מסיבה זו חשוב לה להדגיש כי היא מוטרדת ומודאגת מהמגמה של דהילגיטימציה למערכת המשפט וההשתלחות כלפי שופטים, לעתים עד כדי פגיעה פיזית בהם וברכושם.

"חובה להקפיד על הבחנה בין ביקורת, לבין דהילגיטימציה, לבין פעולה אלימה", היא אומרת. "אלימות ודהילגיטימציה הן פסולות ומסוכנות, בין השאר כי הן עלולות להחליש גם דיון ציבורי הכרחי. החובה להוקיע את האלימות ואת ההשתלחות מוטלת בראש ובראשונה על כל מנהיגי החברה הישראלית, ללא הבדלים מפלגתיים, ובלי קשר למידת הביקורת שיש להם כלפי בית המשפט או החלטות מסוימות שלו".

לדגובות: dyokan@makorishon.co.il

"לא הייתי פוסקת למפונים יותר פיצויים". עקורי ההתנתקות